

7-11 YAŞ ARASI ÇOCUKLAR İÇİN ALGILANAN STRES ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇE'YE UYARLAMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Halil EKŞİ

Marmara University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences- Guidance and Psychological Counseling, Goztepe Campus

ORCID ID: 0000-0001-7520-4559

Cansu KIZIK

Marmara University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences- Guidance and Psychological Counseling, Goztepe Campus

ORCID ID: 0009-0009-8939-0036

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Davis ve Turner-Cobb (2022) tarafından 7-11 yaş arası çocuklarda algılanan stresi ölçmek amacıyla geliştirilen 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamaktır. Çocuklarda algılanan stresi ölçmeyi amaçlayan bu ölçek toplam 10 maddeden oluşmaktadır; algılanan özyeterlilik ve algılanan çaresizlik olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Çalışma grubu 7-11 yaş aralığında ($\bar{x} = 9.14$; $SS = 1.21$) 128'i (%48) kız ve 142'si (%52) erkek, toplam 270 kişiden oluşmaktadır. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin yapı geçerliğini tespit etmek üzere elde edilen verilere Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre uyum indeksi değerleri $\chi^2/df=1.96$, $p<.001$ RMSEA=.06, CFI=.941, TLI=.922 ve GFI=.953'tür. Ölçeğin orijinalinde olan iki faktörlü yapının, uyum değerleri kabul edilebilir olduğundan doğrulandığı söylenebilir. Cronbach alpha değeri, iç tutarlılık güvenirligi için hesaplanmıştır ve .81 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerlik analizi için 40 kişiye ulaşılmıştır ($\bar{x} =8.97$ ve $SS=.80$). Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği ile 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği ile ilişkisine bakıldığında aralarında negatif yönde anlamlı ilişki vardır ($r = -.63$, $p < .01$). Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres ölçeği ile 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin ilişkisine bakıldığında ise aralarında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır ($r = .67$, $p < .01$). Çalışma ile ilgili olarak 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'ni toplam puanlar üzerinden üst ve alt gruplar karşılaştırılması yapılmış ve anlamlı farklılık saptanmıştır. Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları ise .37 ve .61 arasında değerler almaktadır. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin ülkemizde 7-11 yaş arası çocuklarda algılanan stresi belirlemede geçerli ve güvenilir bir değerlendirme sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: çocuk, algılanan stres, geçerlik, güvenirlilik.

ADAPTATION OF THE PERCEIVED STRESS SCALE FOR CHILDREN AGED 7-11 INTO TURKISH: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the 7-11 Years Children's Perceived Stress Scale, developed by Davis and Turner-Cobb (2022), into Turkish to measure perceived stress in children aged 7-11. This scale consists of a total of 10 items and has two subscales: perceived self-efficacy and perceived helplessness. The study group consisted of 270 participants within the age range of 7-11 ($M = 9.14$; $SD = 1.21$), including 128 (48%) girls and 142 (52%) boys. Confirmatory Factor Analysis was conducted to determine the construct validity of the 7-11 Years Children's Perceived Stress Scale. According to the analysis results, the fit indices were $\chi^2/df = 1.96$, $p < .001$, $RMSEA = .06$, $CFI = .941$, $TLI = .922$, and $GFI = .953$. It can be said that the two-factor structure in the original scale was confirmed since the fit values were acceptable. Cronbach's alpha coefficient was calculated for internal consistency reliability and was found to be .81. For criterion-related validity analysis, 40 participants were reached ($M = 8.97$, $SD = .80$). When examining the relationship between the Children's Life Satisfaction Scale and the 7-11 Years Children's Perceived Stress Scale, a significant negative correlation was found ($r = -.63$, $p < .01$). When examining the relationship between the Perceived Stress Scale for Children and the 7-11 Years Children's Perceived Stress Scale, a significant positive correlation was found ($r = .67$, $p < .01$). In relation to the study, a comparison of upper and lower groups based on the total scores of the 7-11 Years Children's Perceived Stress Scale was conducted, and a significant difference was found. The corrected item-total correlation coefficients of the scale ranged between .37 and .61. Based on the obtained results, it is believed that the 7-11 Years Children's Perceived Stress Scale will provide a valid and reliable assessment of perceived stress in children aged 7-11 in our country.

Keywords: children, perceived stress, validity, reliability.

GİRİŞ

Yıldırım (1991) stresi organizmanın fiziksel ve zihinsel kapasitesinin aşıldığı durumlarda, iç ve dış faktörlerden kaynaklanan uyaranlara karşı verdiği tepki olarak tanımlamış, Durna (2006) ise stresi insanların bir tehdit ya da zorluk ile karşılaştıklarında verdikleri kendilerine yönelik tepki olarak tanımlamıştır. Şanal Karahan (2016) ise stresi, iç ve dış çevreden kaynaklanan faktörlerin kişi tarafından olumsuz veya tehdit edici olarak algılanması sonucu

ortaya çıkan, ruhsal ve fiziksel belirtilerle kendini gösteren aşırı uyarılma durumu olarak tanımlamıştır.

Stres sadece günlük yaşamda karşılaşılan sorunlardan değil, kişinin karşılaşmadığı yeni ve tehdit edici durumlarla da ilişkilidir. Bireyler bu tür durumlarla karşılaştıklarında kendilerini korumak için savunma mekanizmaları geliştirirler. Ancak başa çıkılamayacak durumlarda kaygı, endişe ve umutsuzluk gibi olumsuz duygular da ortaya çıkabilir. Bu duygular, stresin etkisiyle ortaya çıkan duygusal değişimlerin bir sonucudur ve bireyin psikolojik ve fiziksel sağlığını etkileyebilir (Baltaş ve Baltaş, 2006). Stresin etkileri, insanların davranışlarında ve fiziksel sağlıklarında değişikliklere neden olan bir olgudur. Stresin kaynağı, genellikle bireylerin alıştıkları ortamda meydana gelen değişikliklerdir. Bu değişiklikler, her bireyi farklı şekilde etkileyebilir ve stres seviyeleri değişkenlik gösterir. Stres yaşayan kişilerde, çeşitli vücut bölgelerinde ağrılar, solunum sorunları, cilt problemleri, uyku sorunları, yorgunluk ve uyum sorunları gibi çeşitli belirtiler ortaya çıkabilir. Bu belirtiler tek başına veya bir arada meydana gelebilir ve insanların hayat kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir (Güler, 2019). Kişi, stresli bir durumla karşı karşıya kaldığında, genellikle zihinsel olarak dağılmış ve endişeli hisseder (Turna, 2014). Stresin duygusal belirtileri, kişinin psikolojik dengesizliği nedeniyle ortaya çıkabilir ve stres kaynağına karşı mücadele etmek için direnç gerektirebilir. Bu belirtiler arasında gerginlik, sinirlilik, aşırı duygusallık, kaygı, depresif duygular, saldırganlık, duygusal dalgalanmalar, öfke nöbetleri ve hayatla başa çıkmada zorlanma gibi durumlar yer alabilir (Tekin, 2010). Stresin sosyal belirtileri ise, dışa yansıyan ve başkaları tarafından fark edilebilen belirtilerdir. Bu belirtiler stresin işaretçisi olarak görülebilir. Yüksek sesle konuşma, esneme, tırnak yeme, diş gıcırdatma, sinirli gülme nöbetleri, kişisel bakımın ihmal edilmesi, unutkanlık ve sık hatalar yapma gibi belirtiler bu kategoride yer alabilir (Söğüt, 2019).

Bireyler stresle başa çıkma konusunda farklı tepkiler gösterebilirler. Stresli durumlar karşısında birçok kişi stres seviyesini azaltmak, stres kaynağını değiştirmek ya da stresten kaçmak için çaba harcar. Bu çabalar başa çıkma tepkileri olarak adlandırılır ve kişinin özelliklerine, yaşadığı olumsuz durumlara ve hissettiği duygulara göre değişkenlik gösterir. (Karahana ve Koç, 2005). Folkman ve Lazarus problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma olmak üzere stresle başa çıkma yöntemlerini iki gruba ayırmıştır. Problem odaklı başa çıkma, tehdit edici uyaranların birey üzerindeki etkisini azaltma ya da uyaranları ortadan kaldırma gibi yöntemleri içerir (Lazarus, 1991). Duygu odaklı başa çıkma yöntemi, bireyin kendisi için stres yaratıcı olan uyaranla başa çıkmak yerine, uyaranın etkisini azaltmak için

durumu inkar etme, problemden uzaklaşma ve hissettiği olumsuz duyguları ifade etme gibi stratejileri içerir (Lazarus, 1993).

Çocukluk dönemindeki stres, beyin gelişimini olumsuz etkileyebileceğinden dolayı önemli bir durumdur (Lupien et al., 2009). Çocuk ve ergenler de stres yaşayabilirler ve bu stres, okul başarısı, sosyal etkileşimler, yetişkinlerin beklentileri gibi pek çok faktöre bağlı olarak ortaya çıkabilir. Her çocuğun stres düzeyi farklı olabilir ve bu nedenle stresin ölçülmesi, çocukların gerektiği şekilde psikolojik yardım almalarını sağlamak için önemlidir. Okulda, evde veya arkadaş çevresinde yaşanan stres, çocukların gelişimini ve sağlığını olumsuz etkileyebilir ve bu nedenle erken müdahale ve uygun destek, çocukların stresle başa çıkmalarına yardımcı olabilir (Ersan ve Oral, 2017).

Stres çocuklar üzerinde çok fazla olumsuz etki bıraktığı için, çocukların algıladıkları stresi ölçebilmek onlara gereken psikolojik desteği sağlamak için önemlidir, alan yazın incelendiğinde; Çocuklarda (8-11 Yaş) Algılanan Stres Ölçeği 2014 yılında Snoeren ve Hoefnagels (2014) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını Oral ve Ersan yapmıştır (Ersan ve Oral, 2017). Bunun haricinde çocuklarda algılanan stresi ölçmek için herhangi bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu nedenle 7-11 Yaş Çocuklar için Algılanan Stres ölçeğini Türkçe'ye uyarlamak bu çalışmanın amacıdır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışma grubu 7-11 yaş aralığında ($\bar{x} = 9.14$; $SS = 1.21$) 128'i (%48) kız ve 142'ü (%52) erkek olmak üzere toplam 270 kişiden oluşmuştur. Çalışma grubunu oluşturan kişilerden veriler uygun örnekleme yöntemi ile ve gönüllülük ilkesi doğrultusunda toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği

Bu çalışmada uyarlanan ölçek Davis ve Turner-Cobb (2022) tarafından geliştirilmiştir ve 10 maddeden ve iki alt boyuttan (Algılanan çaresizlik 2,4,6,8,9 ve algılanan özyeterlilik 1,3,5,7,10) oluşmaktadır. 5 li likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte 1. 3. 5. 7. ve 10. maddeler ters olarak puan almaktadır. Ölçeğin puanı maddelerin toplam puanı üzerinden hesaplanmaktadır ve alınan yüksek puan stres seviyesinin fazla olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinalinde yaşları 7-11 arasında değişen 123 kişiye ölçek uygulanmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre ölçek hem tek faktörlü hem de iki faktörlü yapıya uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması ile ilgili Cronbach Alpha katsayısı .78 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek, Çocuklar için Penn-State Endişe Anketi ile arasında

olumlu bir ilişki vardır ($r=0,748$, $p<0.001$) ve Öğrencilerin Yaşam Doyumu Ölçeği ile negatif ($r=0.381$, $p<0.001$) ilişki vardır (Davis & Turner-Cobb, 2022).

Ölçeğin orijinalinde 5’li likert tipi yıldız puanlama yöntemi kullanılmıştır. Ölçek uyarlama çalışmasında ise ‘1’ hiçbir zaman, ‘2’ çok az, ‘3’bazen, ‘4’ sıklıkla, ‘5’ her zaman olacak şekilde 5’li likert türünde puanlama yöntemi kullanılmıştır.

Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği

Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği; Gaderman, Reichl ve Zumbo (2010) tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen form 5’li likert türünde hazırlanmıştır, 5 maddedir ve tek boyutlu yapıya sahiptir. Türkçeye uyarlaması Altay ve Ekşi (2018) tarafından yapılmıştır. DFA’dan elde edilen bulgulara göre modelin tek boyutlu yapıda uyumunun iyi olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin maddelerin faktör yükleri .67 ile .78 arasında değişmektedir. Cronbach alpha katsayısı ise .79’dur. Ölçeğin madde toplam korelasyon katsayıları ise .56 ile .74 arasında değişmektedir (Altay ve Ekşi 2018).

Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği

Snoeren ve Hoefnagels (2014) tarafından Çocuklarda (8-11 Yaş) Algılanan Stres Ölçeği geliştirilmiştir, Türkçe’ye uyarlamasını ise Oral ve Ersan (2017) yapmıştır. 9 maddeden oluşan ölçek, 4’lü likert türündedir, hiç:1 puan, bazen:2 puan, sık sık:3 puan ve her zaman:4 puan almaktadır. Ölçekten alınan puan artınca stres düzeyi de artmaktadır. Ölçekte en az 9 puan en fazla ise 36 puan alınmaktadır. Ölçeğin orijinalinde test tekrar test korelasyonu 0.79 olarak bulunmuş, iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ise 0.76 olarak bulunduğu açıklanmıştır (Snoeren ve Hoefnagels 2014). Ölçeğin Türkçe uyarlamasında ise cronbach alpha 0.76 olarak, test tekrar test korelasyonu ise 0.71 olarak bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Oral ve Ersan 2017).

İşlem

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması için ölçeği geliştiren kişiler ile iletişim kurulmuştur ve gerekli izinler alınmıştır. İngilizce ve Türkçe dilinde uzman olan beş kişi tarafından ölçek Türkçe’ye çevrilmiştir. Üç kişilik panel grubu oluşturularak beş çeviri değerlendirilmiş her bir çeviri üzerinde tartışılmış ve en iyi çeviriye ulaşılmıştır. Oluşturulan Türkçe ölçek formu çalışmanın önceki aşamalarından bağımsız, İngilizce dilinde uzman olan iki kişiye iletilmiştir. İki uzman da birbirinden bağımsız olacak şekilde Türkçe formu İngilizce’ye geri çevirmiştir. Ölçeğin orijinal formu ile bu çeviriler arasında karşılaştırma yapılmıştır. Oluşturulan Türkçe form, Türk dil uzmanı tarafından dilin doğru kullanımının sağlanması amacı ile kontrol edilmiş ve uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Türkçe formun çocuklar için anlaşılabilirliğini belirlemek üzere 10 ilkokul öğrencisine pilot çalışma yapmak amacı ile

uygulanmış, görüşleri alınmıştır. Uygulanan grubun dilin anlaşılır olması üzerine olumlu geri bildirimler vermesi ile Türkçe ölçek maddeleri ile Google Forms hazırlanmış ve yaşları 7-11 arasında değişen 270 katılımcıya çevrimiçi olarak uygulanmıştır.

Ölçüt bağımlı geçerlik çalışması kapsamında 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği' nin toplam puanı, algılanan özyeterlilik alt boyutu ve algılanan çaresizlik alt boyutunun Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği ile ilişkisine ve Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği ile ilişkisine bakılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, yapı geçerliliğini belirlemek için çalışma grubundan elde edilen verilere yapılmıştır. Croanbach alpha iç tutarlılık katsayısı güvenilirliği belirlemek için hesaplanmıştır. Madde analizi yapılmış ve maddelerin ayırt edicilik özellikleri açısından üst ve alt %27'lik gruplar arasında bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. SPSS 21 ve AMOS 24 programları aracılığı ile veriler analiz edilmiştir.

BULGULAR

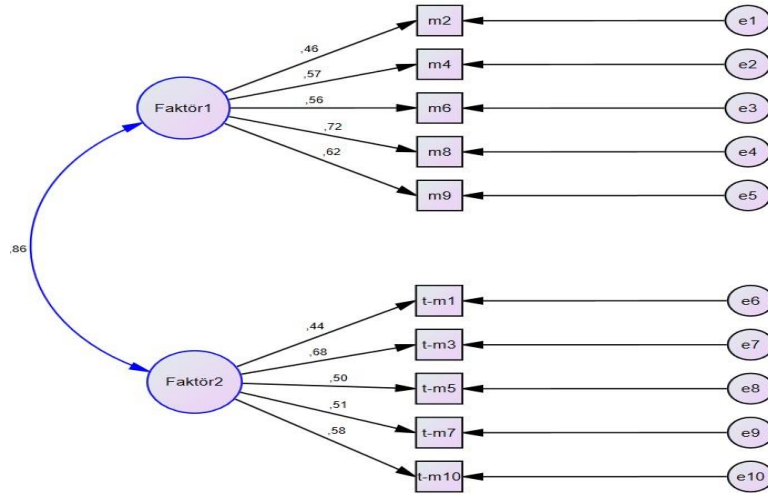
Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin Türkiyede'ki 7-11 yaş grubu öğrencilerden oluşan çalışma grubunda test edilmesi amacıyla yapı geçerliğini sağlamak için doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan DFA sonucunda ki kare değerinin serbestlik derecesine oranı 1,96 olarak bulunmuştur. Bu oranın 5'in altında olması iyi uyumu göstermektedir (Kline, 2005). Uyum iyiliği indekslerinde CFI , GFI ve TLI için istendik uyum değerlerinin 0.90 veya daha yüksek olması gerektiği belirtilirken, RMSEA değerinin ise 0.08 ve altında değer alması gerektiğini ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu değerler göz önünde bulundurulduğunda, modelin iyi bir uyum gösterdiği söylenebilir.

Uyum indeksleriyle ilgili bilgilere Tablo 1'de gösterilmektedir, yol diyagramı Şekil 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin Uyum İyiliği İndekslerine İlişkin Değerleri

Model	χ^2	df	CFI	RMSA	GFI
TLI					
Türkçe Form	66,915	34	,941	,06	,922

Şekil 1. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin Faktör Yüklerini Gösteren Yol Diyagramı

Ölçeğin faktör yükleri tablo 2' de gösterilmektedir.

Tablo 2: Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları: 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin

Madde	Faktör Yüğü
Maddelerinin tamamı için Standardize Faktör Yükleri	
Madde1: Sağlıklı düşünebilirim	.44
Madde2: Basit durumlar hakkında korku ya da endişe hissedirim	.46
Madde3: Sakin ve rahat hissedirim	.68
Madde4: Bir problemim olduğunda çaresiz hissedirim	.57
Madde5: Yeni durumlar, yeni insanlar ya da yeni yerlerle aram iyidir	.50
Madde6: Beklenmeyen bir şey olduğu zaman endişelenirim	.72
Madde7: Rahat uyurum	.51
Madde8: Kolaylıkla üzülür ya da sinirlenirim	.72
Madde9: Çok yoğun veya çok güçlü duygular hissettiğimde sakinleşmem zordur	.62
Madde10: Karşılaştığım her durumla başa çıkabilirim	.58

$p < 0.01$

Ölçüt Bağımlı Geçerlik Analizi

Ölçeğin geçerliliğini değerlendirmek için Altay ve Ekşi (2018)'nin uyarladığı Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ersan ve Oral (2017)'in uyarladığı Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği kullanılmıştır. Bu amaçla 40 katılımcıya ulaşılmıştır ($\bar{x}$ =8.97 ve SS =.80). Yapılan analizler sonucunda, 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin toplam puanı ile Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği'nin toplam puanı arasında anlamlı ve negatif ilişki bulunmuştur ($r = -.63$, $p < .01$). Algılanan özyeterlilik alt boyutu ile Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği'nin toplam puanı arasında anlamlı ve pozitif ilişki saptanmıştır ($r = .56$, $p < .01$). Ayrıca, Algılanan çaresizlik alt boyutu ile Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği'nin toplam puanı arasında anlamlı ve negatif ilişki bulunmuştur ($r = -.50$, $p < .01$). 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği ile Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği arasında pozitif ve anlamlı ilişki gözlenmiştir ($r = .67$, $p < .01$). Ayrıca, Algılanan çaresizlik alt boyutu ile Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği'nin toplam puanı arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulunmuştur ($r = .59$, $p < .01$). Algılanan özyeterlilik alt boyutu ile Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği'nin toplam puanı arasında ise anlamlı ve negatif bir ilişki gözlenmiştir ($r = -.54$, $p < .01$). Ulaşılan sonuçlar tablo 3 ve 4 te gösterilmektedir.

Tablo 3. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği ve alt boyutları (Algılanan özyeterlilik, Algılanan çaresizlik) ile Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği arasındaki *korelasyon*

Ölçekler	1	2	3	4
<i>katsayıları</i>				
1. ÇİASÖ (7-11)				
2. ÇASÖ (8-11)	.67*			
3. Algılanan Özyeterlilik	-.84*	-.54*		
4. Algılanan Çaresizlik	.84*	.59*	-.41*	

Not 1. ÇİASÖ (7-11): 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği

Not 2. ÇASÖ (8-11): Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği

* $p < 0.01$

Tablo 4. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği ve alt boyutları (Algılanan Özyeterlilik, Algılanan Çaresizlik) ile Çocuklar İçin Yaşam Doymu Ölçeği Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	1	2	3	4
1. ÇİASÖ (7-11)				
2. ÇYDÖ		-.63*		
3. Algılanan Özyeterlilik		-.84*	.56*	
4. Algılanan Çaresizlik		.84*	-.50*	-.41*

Not 1. ÇİASÖ (7-11): 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği

Not 2. ÇYDÖ: Çocuklar İçin Yaşam Doymu Ölçeği

* $p < 0.01$

Madde Analizi ve Güvenirlik

7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin Cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı, .81 olarak bulunmuştur. Algılanan çaresizlik alt boyutunun ise .68, algılanan özyeterlilik alt boyutunun da .72 olarak belirlenmiştir. İç tutarlılık katsayısının 0.60 ile 0.70 aralığında değer alması kabul edilebilir seviyede güvenirliliği, 0.80 ve üzeri bir değer ise yüksek düzeyde güvenirliliği göstermektedir (Ursachi et al., 2015).

Ölçek maddelerinin toplam puanına dayalı olarak, madde analizi yapılarak ölçek maddelerinin yordama gücü ve ayırıcılığı belirlenmiştir. Ölçeğin toplam puanı ile maddelerin korelasyon değerleri .37 ve .61 arasında değişmektedir. Çalışma grubundan ulaşılan verilerin %27 alt grup, %27 üst grup madde ayırt edicilik indeks değerleri değerlendirilmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre t değerlerinin -14,39 ile -7,23 arasında değiştiği ve anlamlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği Ölçeği'nin Madde Analizi

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon	Ortalama	Standart Sapma	Alt – Üst %27 Madde Ayırt Edicilik İndeksi (t)
<i>Sonuçları</i>				
Madde 1	.37	1,65	.85	-7,23*
Madde 2	.39	2,31	.95	-7,56*
Madde 3	.57	2,01	1,06	-12,60*
Madde 4	.52	2,23	1,11	-10,56*
Madde 5	.44	2,10	1,11	-11,19*
Madde 6	.47	2,86	1,11	-9,07*
Madde 7	.40	1,76	1,09	-8,64*
Madde 8	.61	2,94	1,17	-14,39*
Madde 9	.52	2,71	1,26	-10,08*
Madde 10	.52	2,31	1,05	-10,79*

* $p < 0.01$

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı Christina Davis ve Julie M. Turner-Cobb (2022) tarafından geliştirilen 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Bu amaçla ölçeğin orijinal formu 5 uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. 3 uzman tarafından panel yapılarak en iyi çeviri belirlendikten sonra İngilizce dilinde uzman olan bağımsız iki kişi tarafından ölçek İngilizce'ye geri çevirisi yapılmıştır. Dilin doğru kullanımı ile ilgili düzenlemeler yapıp, pilot uygulamadan sonra ölçeğin Türkçe formu hazırlanmış ve uygulanabilir şekilde oluşturulmuştur.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin orijinal formundaki iki faktörlü yapının doğrulandığını göstermektedir. Bu analiz, ölçeğin geçerliliğini desteklemekte ve ölçülen faktörlerin birbirinden bağımsız olarak var olduğunu doğrulamaktadır. Analiz neticesinde ulaşılan madde faktör yükleri .44 ile .72 arasında değişmektedir. Maddelerin temsil etme gücü

ile ilgili olarak .30'un üstünde değer almaları yeterlidir (Büyüköztürk 2005). Bu sebeple ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması aşamalarında herhangi bir madde eksiltilmemiştir.

Ölçüt bağlantı geçerliliği için 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği ile "Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği" ve "Çocuklar İçin Yaşam Doyumu Ölçeği" arasındaki ilişkiye bakılmıştır. 7-11 Yaş Arası Çocuklar için Algılanan Stres Ölçeği ile Çocuklar için Yaşam Doyumu Ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken Çocuklarda (8-11 yaş) Algılanan Stres Ölçeği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güvenirlilik çalışmaları için croanbach alpha kat sayısı .81 bulunmuştur. Alt boyutlar için ise "Algılanan Özyeterlilik" .72, "Algılanan Çaresizlik" .68'dir. İç tutarlılık katsayısının 0.60 ile 0.70 arasında olması kabul edilebilir seviyede güvenirliliği, 0.80 ve daha üst bir değer ise yüksek düzeyde güvenirliliği göstermektedir (Ursachi et al., 2015).

Madde analizi neticesinde düzeltilmiş madde-toplam puan katsayılarının .37 ve .60 arasında değerler aldığı bulunmuştur. Büyüköztürk (2010) madde ayırt ediciliğinin yüksek düzeyde olması için madde toplam korelasyon değerlerinin .30 ve üzeri olması gerektiğini belirtmektedir. Madde analizleri, %27 alt grup %27 üst grup madde ayırt edicilik indeks değerlerine bakılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda değerlerin -14,39 ile -7,23 arasında değiştiği ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, bu durumda 7-11 yaş aralığındaki çocuklar için algılanan stresi ölçmek amacıyla kullanılan Türkçe formu, geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak yorumlanabilir. 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği'nin uyarlanma çalışması, uygulayıcılara ve araştırmacılara çocukların algıladığı stresle ilgili bilimsel veriler sunabilir. Bu çalışma, Türkiye'deki 7-11 yaş arası öğrencilerde ölçeğin psikometrik olarak iyi uyum değerlerine, iç tutarlılık katsayısının uygun değerler aldığına ve ölçüt bağlantı geçerliğinin sağlandığına dair kanıtlar sunmaktadır. Sonuç olarak, ülkemizde gelecekte yapılacak araştırmalarda ve uygulama çalışmalarında, 7-11 Yaş Arası Çocuklar İçin Algılanan Stres Ölçeği kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Altay, D. ve Ekşi, H. (2018, 25-27 Ekim). *Çocuklar için yaşam doyumu ölçeği geçerlilik ve güvenirlilik çalışması*. [Bildiri sunumu]. 5. Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumu, İstanbul, Türkiye.
- Baltaş, Z., & Baltaş, A. (2006). *Stresle Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi AŞ.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Davis, C., & Turner-Cobb, J. M. (2023). The perceived stress scale for kids (PeSSKi): Initial development of a brief measure for children aged 7–11 years. *Stress and Health*, 39(1), 125-136. <https://doi.org/10.1002/smi.3174>
- Durna, U. (2006). Üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 319-343.
- Gadernann, A. M., Schonert-Reichl, K. A., & Zumbo, B. D. (2010). Investigating validity evidence of the satisfaction with life scale adapted for children. *Social Indicators Research*, 96, 229-247.
- Güler, B. (2019). *Algılanan stresin yaşam tatminine etkisi: özel güvenlik görevlileri üzerine bir araştırma*. (Tez No. 592863) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karahan, F.T. ve Koç, E.H. (2005). Üniversite öğrencilerinin alkol ve sigara kullanım sıklığına göre stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 113-131.
- Kline, R.B. (2005). Principles and practice of structural equation modeling. Guilford Publications.
- Lazarus, R. S. (1991). Progress on a cognitive motivational-relational theory of emotion. *American Psychologist*, 46(8), 819-834.
- Lazarus, R. S. (1993). From psychological stress to the emotions. *Annual Review of Psychology*, 44, 1- 21.
- Lupien, S. J., McEwen, B. S., Gunnar, M. R., & Heim, C. (2009). Effects of stress throughout the lifespan on the brain, behaviour and cognition. *Nature Reviews Neuroscience*, 10(6), 434–445. <https://doi.org/10.1038/nrn2639>
- Oral T. ve Ersan C. (2017). Çocuklarda algılanan stres ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama çalışması, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 419 – 428.
- Snoeren F.,& Hoefnagels C. (2014). “Measuring Perceived Social Support and Perceived Stress Among Primary School Children in the Netherlands”. *Child Ind Res*, 7(3), 473-486.
- Söğüt, R. (2019). *Üstün yetenekli olan ve olmayan çocukların anne babalarının ebeveynliğe ilişkin yeterlik alguları ile stres düzeylerinin karşılaştırılması*. (Tez No. 573534) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şanal Karahan, F. (2016). *Üniversite öğrencilerinde çözüm odaklı düşünmenin depresyon, anksiyete, stres ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisi*. (Tez No. 428812) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tabachnick, B. G, & Fideli, L.S. (2001). *Using multivariate statistics (Fourth Edition)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tekin, G. O. (2010). *Çalışma yaşamında stres kaynakları ve kamu kurumlarında çalışanlar üzerine etkileri: Edirne örneği*. (Tez No. 308947) [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Turna, H. (2014). Öğretmenlerin stres kaynakları ve stresle baş etme yolları (Edirne İli-Keşan İlçesi Örneği). (Tez No. 366722) [Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ursachi, G., Horodnic, I. A., & Zait, A. (2015). How reliable are measurement scales? External factors with indirect influence on reliability estimators. *Procedia Economics and Finance*, 20, 679-686.
- Yıldırım, İ. (1991). Stres ve stresle başa çıkmada gevşeme teknikleri. *Hacettepe University Journal of Education*, 6(6), 175-189.